

Kengash qarorlari bekor qilindi

4-betda o'qing

Raislik faoliyatim may oyida tugaydimi?

5-betda o'qing

INSON va qonun

2025-YIL
1-APREL
SESHANBA

№ 13
(1477)

www.hudud24.uz

@huquqiyaxborot

Huquqiy axborot
telegram kanaliga
obuna bo'ling!

Huquqiy
axborot
telegram
kanalida
kuzating!

www.adolatmarkazi.uz

telegram.me/hudud24official/

facebook.com/hudud24official/

XABAR

ADLIYA JAMOATCHILIKKA HISOBOT BERDI

ADLIYA vazirligida “Ochiq adliya” dasturi doirasida tashkil etilgan “Adliya jamoatchilikka hisobot beradi” media tadbir doirasida “Ochiq eshiklar” kuni hamda matbuot anjumani bo‘lib o‘tdi.

2024-yilda amalga oshirilgan ishlar, 2025-yilga mo‘ljallangan asosiy islohotlar va ustuvor yo‘nalishlar haqida adliya vaziri o‘rinbosari Sh. Rabiyeov axborot berdi.

Hisobot davrida huquq ijodkorligi yo‘nalishida vazirlik tashabbusi bilan 286 ta normativ-huquqiy hujjat loyihalari ishlab chiqildi. 2 ming 93 ta loyiha huquqiy ekspertizadan o‘tkazilib, 1 ming 731 tasi yoki 83 foiziga ijobiy xulosa berildi, 362 tasi yoki 17 foizi konseptual e‘tirozlar bo‘lgani sababli qaytarildi.

“Madad” ijtimoiy-huquqiy loyihasi doirasida de-novlik nogironligi bor ayol Dilorom Yo‘ldosheva-ning oddiy hunarmanddan tadbirkorga aylanishiga ko‘maklashildi. D. Yo‘ldosheva-ning matonati yuksak e‘tirof etilib, BBC ning 2024-yilda dunyoning ilhomlantiruvchi 100 ayoli ro‘yxatiga kiritildi, Prezident farmoniga asosan “Mardlik” ordeni bilan mukofotlandi. Ushbu jarayonlarni o‘zida aks ettirgan “Matonat” filmi “Oltin humo” mukofoti bilan taqdirlandi.

Vazirlikning asosiy 208 ta funksiyasidan 106 tasi, ya‘ni 51 foizini raqamlashtirishga erishildi. Natijada birgina qog‘oz sarfi kamayib, 9 milliard so‘mdan ortiq mablag‘ iqtisod qilindi. Vazirlik tashabbusi bilan sun‘iy intellekt yordamida huquqiy masalalarga javob topishga ko‘maklashadigan yagona platforma “LexAI” ishga tushirildi.

Huquqni qo‘llash va inson huquqlari yo‘naltirishidagi ishlar ko‘lami yanada kengaydi. Fuqarolar manfaatida 1 trillion 153 milliard so‘m undirildi, 14 mingdan ortiq noqonuniy hujjatlar (3 ming 32 ta hokim qarorlari) bekor qilindi, 23 mingdan ortiq hujjatlar qonunchilikka muvofiqlashtirildi.

Vazirlik tashabbusi bilan “O‘zboshimchalik bilan egallab olingan yer uchastkalariga hamda ularda qurilgan binolar va inshootlarga bo‘lgan huquqlarni e‘tirof etish to‘g‘risida”gi qonun qabul qilindi.

Davlat xizmatlarini ko‘rsatish yo‘nalishida 2024-yil davomida “Hammasi bir joyda” tamoyilini hayotga tatbiq etish bo‘yicha ishlar davom ettirilib, davlat xizmatlari markazlarida ko‘rsatiladigan davlat xizmatlari turlari soni 408 taga yetkazildi (hozirda davlat xizmatlar soni 437 taga yetdi).

Intellectual mulk sohasini rivojlantirish bo‘yicha 2024-yil davomida 21 ming 573 ta (2023-yilda 15 ming 47 ta) intellektual mulk obyektlari ro‘yxatga olindi. Xususan, Chust pichoqlari, Jizzax som-sasi, Xorazm qovunlari, Samarqand noni va Olot som-sasi geografik ko‘rsatkichlari amaliy yordam berish orqali ro‘yxatdan o‘tkazildi.

Yuridik xizmatlar faoliyatini muvofiqlashtirish bo‘yicha 21 mingdan ortiq davlat organi va tashkilotlarining 8,8 millionta yuridik tushdagi hujjatlariga huquqiy xulosalar taqdim etilib, qonunchilikka nomuvofiq bo‘lgan 500 mingga yaqin hujjat salbiy xulosa bilan rad etildi.

Yuridik kadrlarni tayyorlash borasidagi ishlar samaradorligi ortdi. Toshkent davlat yuridik universiteti Times Higher Education reytingida 401-o‘rinni, UI – Greenmetric 2024da 270-o‘rinni egallagan bo‘lsa, RUR World Teaching Ranking 2024da 373-o‘rin bilan “Bronza universitetlar ligasi”ga kiritildi, QS xalqaro reytingida 4 yulduzli universitet sifatida qayd etildi.

Respublikamiz bo‘yicha 217 ta maktabda “Huquq sinflari” tashkil etildi. Mustaqil huquqiy bilimlar olish imkonini beruvchi “Huquq maktabi” mobil ilovasi ishga tushirildi.

Matbuot anjumanida jurnalistlarni qiziqtirgan barcha savollarga javob berildi.

O‘z muxbirimiz

2 QONUNCHILIKDAGI YANGILIKLAR

1-apreldan nimalar o'zgaradi?

Eksklyuziv huquqlar bekor qilinadi

2025-YIL 1-apreldan quyidagi xo'jalik yurituvchi subyektlarning faoliyat yo'nalishlari bo'yicha eksklyuziv huquqlari bekor qilinadi:

- ✓ "O'zbekekspertiza" AJ va uning hududiy bo'linmalarining xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar tomonidan o'z ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun olib kelinayotgan mol-mulkka sertifikat berish bo'yicha;
- ✓ "O'zInjining" loyiha instituti investitsiya loyihalarining loyihaoldi va loyiha hujjatlarini ishlab chiqish bo'yicha;
- ✓ "Milliy PR-markazi" DUKning O'zbekiston turizm salohiyatini targ'ib qilishga yo'naltirilgan xorijiy kompaniyalarning prodyuserlik va reklama xizmatlarini, xorijiy teleradiokompaniyalar va boshqa ommaviy axborot vositalarining reklamalari, reportajlari va boshqa roliklarini tayyorlash va translyatsiya qilish bo'yicha;
- ✓ "Sag agro MTP" MCHJning yong'oq ishlab chiqaruvchilarga agrotexnik tadbirlarni amalga oshirishga qaratilgan mexanizatsiya xizmatlarini ko'rsatish bo'yicha;
- ✓ "O'zbekiston standartlar instituti" davlat muassasasining milliy standartlarni shartnoma asosida boshqa tillarga tarjima qilish bo'yicha.

"Investor kun"lari tashkil etiladi

1-apreldan har oyda 1 ta hududda "investor kun"lari tashkil etiladi hamda hududdagi OTM-lar bilan hamkorlik dasturlari yo'lga qo'yiladi.

Subsidiya ajratiladi

Prezident farmoniga ko'ra, 2025-yil 1-apreldan "Yoshlar daftari", 1-sentabrdan esa "Ayollar daftari" jamg'armalari orqali to'lanadigan bir martalik moddiy yordamlar o'rniga kam ta'minlangan oilalar uchun nazarda tutilgan nafaqalar to'lanadi.

1-maydan "Ijtimoiy daftarlar" jamg'armalari hisobidan davolash va jarrohlik amaliyotini o'tkazish xarajatlari Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi orqali moliyalashtiriladi.

1-apreldan Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyatida muhtoj oilalarga bir marta beriladigan moddiy yordam o'rniga ushbu hududlarda yashovchi Kambag'al oilalar reyestriga kiritilgan oilalarga uy-joyida artezian quduq qazish, suv nasoslarini o'rnatish hamda ichimlik suv filtrlarini xarid qilish xarajatlarini qoplash uchun subsidiya ajratish tartibi joriy etiladi.

G'oliblar ta'lim sayohatiga yuboriladi

Maktablarda "Iqtidor" badiiy havaskorlik jamoalari tashkil etiladi; jamoalar o'rtasida "Iqtidor maktab ansambli" respublika tanlovi o'tkaziladi.

Tanlovning respublika bosqichi g'oliblari xorijiy davlatlarga ta'lim sayohatiga yuboriladi.

"IT-visa" beriladi

Joriy yil 1-apreldan OTMlarning axborot texnologiyalari sohasidagi fan nomzodi, falsafa doktori (PhD) yoki fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga ega bo'lgan xorijlik professor-o'qituvchilarga ham "IT-visa" beriladi.

Oila shaklidagi bolalar uylari ochiladi

- ✓ Samarqand va Toshkent shaharlarida eksperiment tariqasida outsorsing asosida Kambag'al oilalar reyestriga kiritilgan boquvchisini yo'qotgan to'liq bo'lmagan oilalar, mehnatga layoqatli a'zosi bo'lmagan oilalar, ikki va undan ortiq nogiron a'zolari mavjud oilalardagi o'zgarlar parvarishiga muhtoj shaxslarga kunduzgi qatnov asosida qarab turish xizmati ko'rsatiladi;
- ✓ ijtimoiy yetimlikning oldini olish, yetim va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarga individual yondashuv asosida oilaga yaqin muhitda g'amxo'rlik ko'rsatish hamda tarbiyalash xizmatini ko'rsatish maqsadida mahallalarda oila shaklidagi kichik hajmli bolalar uylari tashkil etiladi.

Nargiza SHARIPOVA,
"Adolat" milliy huquqiy axborot markazi
mas'ul xodimi

HUQUQIY XABARNOMA

FAXRIY UNVON TA'SIS ETILDI

- 2025-YIL 19-martda O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan ekolog" faxriy unvonini ta'sis etish to'g'risida"gi qonuni qabul qilindi.

Qonunga ko'ra, "O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan ekolog" faxriy unvoni mamlakatimizda ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasini rivojlantirish, tabiatni asrab-avaylash, biologik xilma-xillikni saqlash, iqlim o'zgarishi oqibatlarini yumshatish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ularni qayta tiklash borasida salmoqli natijalarga erishgan ekofaollarga beriladi.

Shuningdek, ekologik jihatdan toza va innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqishda hamda amaliyotga joriy etishda, yashil hududlarni kengaytirishda va ko'kalamzorlashtirish ishlarida alohida tashabbus ko'rsatgan, aholining ekologik madaniyatini oshirish, yosh avlodni tabiatga hurmat ruhida tarbiyalash hamda tizimda yuqori malakali kadrlarni tayyorlash borasida fidokorona mehnat qilayotgan mutaxassis-xodimlarga va sohaning boshqa vakillariga, shuningdek, mazkur yo'nalishda jamoatchilik nazoratini amalga oshirayotgan ekofaollarga beriladi.

JAZO QO'LLASH BO'YICHA CHEKLOVLAR MAVJUD

Qonunchilikka ko'ra, ayollarga ayrim jazolarni qo'llash bo'yicha quyidagi cheklovlar mavjud:

Xususan, jinoiy jazo tariqasida majburiy jamoat ishlari yoki axloq tuzatish ishlari homilador ayollarga, uch yoshga to'lmagan bolalari bor ayollarga nisbatan qo'llanmaydi.

Bundan tashqari, homilador ayollarga va uch yoshga to'lmagan bolalari bor ayollar ehtiyotsizlik oqibatida yoki qasddan uncha og'ir bo'lmagan jinoyat sodir etsa, ularga nisbatan ozodlikdan mahrum etish tariqasidagi jazo tayinlanmaydi.

Ayolga nisbatan uzoq muddatga (20 yildan ortiq, 25 yildan ko'p bo'lmagan) yoki umrbod ozodlikdan mahrum qilish jazosi tayinlanishi mumkin emas.

Shuningdek, homilador ayolning jinoyat sodir etishi jazoni yengillashtiruvchi holat sifatida baholanadi.

@huquqiyaxborot

“MADAD” – MASLAHATCHI 3

Savollarga “Madad” NNT Namangan shahar
huquqiy maslahat byurosi bosh mutaxassisi

Ilyos ABDULLAYEV
javob berdi

Bepul chiptalar qanday olinadi?

– **YOLG'IZ keksalarga, nogironlarga poyezd uchun bepul chipta beriladi deb eshitdim. Ularga chiptalar qanday tartibda beriladi?**

– O'zgalar parvarishiga muhtoj bo'lgan yolg'iz yashovchi hamda yolg'iz keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslar bepul chiptani rasmiylashtirishda mas'ul xodimga o'zining shaxsini tasdiqlovchi hujjatini ko'rsatishi shart. Chiptani olish vaqtida, shuningdek, temir yo'l yoki shaharlararo avtobusda foydalanish vaqtida shaxsni tasdiqlovchi hujjatning amal qilish muddati o'tmagan bo'lishi kerak. Amal qilish muddati o'tgan shaxsni tasdiqlovchi hujjat asosida bepul chiptalarni rasmiylashtirishga, temir yo'l yoki shaharlararo avtobusda olib yurish xizmatlarini ko'rsatishga yo'l qo'yilmaydi.

O'zgalar parvarishiga muhtoj bo'lgan yolg'iz yashovchi hamda yolg'iz keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslar tanloviga ko'ra temir yo'l yoki shaharlararo avtobus uchun bepul chiptalardan bir yilda faqat bir marta foydalanishi mumkin. Bunda borish

va qaytish uchun bepul chipta olishda istalgan transport (temir yo'l yoki avtobus) turidan foydalanishi mumkin.

O'zgalar parvarishiga muhtoj bo'lgan yolg'iz yashovchi hamda yolg'iz keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslarni kuzatib borayotgan bir nafar shaxs ham borish hamda qaytish uchun bepul chipta olish huquqiga ega. O'zgalar parvarishiga muhtoj bo'lgan yolg'iz yashovchi hamda yolg'iz keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslar hamda ularni kuzatib borayotgan shaxslar to'g'risida ma'lumotlar Ijtimoiy himoya milliy agentligi tomonidan taqdim etiladi.

O'zgalar parvarishiga muhtoj bo'lgan yolg'iz yashovchi hamda yolg'iz keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslarga temir yo'l transportida bepul yurishlari uchun kupeli vagon tarifi bo'yicha chiptalar beriladi. Bunda boshqa yuqori tarifdagi chiptalar olinganda narxlar o'rtasidagi farq yo'lovchi va ularga hamrohlik qiluvchi shaxslar tomonidan qoplanadi.

O'zgalar parvarishiga muhtoj bo'lgan yolg'iz yashovchi hamda yolg'iz keksalar va nogironligi bo'lgan shaxslarning bepul yurishi uchun chiptalar bilan ta'minlash xarajatlari Ijtimoiy himoya milliy agentligining ijtimoiy himoya davlat jamg'armasi mablag'lari hisobidan qoplanadi. Bunda bepul yurish uchun chiptalar bilan o'z vaqtida va maqsadli ta'minlash yuzasidan mas'uliyat “O'zbekiston temir yo'llari” AJ hamda shaharlararo qatnovchi avtobuslar avtovok-

zal va avtostansiyalari rahbarlari zimmasiga yuklangan.

Imtihonsiz o'qishga kirish mumkinmi?

– **Muddatli harbiy xizmatni o'tab bo'lgan fuqarolar davlat granti asosida imtihonsiz o'qishga qabul qilinishi mumkinmi?**

– Harbiy xizmatchilar orasidan yuqori natijalarga erishgan, har bir harbiy qismdan bittadan yosh harbiy xizmatchi harbiy qism qo'mondonligi (rahbariyati) va O'zbekiston yoshlar ittifoqi boshlang'ich tashkiloti tavsiyanomasiga muvofiq oliy ta'lim muassasalariga tasdiqlangan davlat granti kvotalariga qo'shimcha ravishda, imtihonlarsiz qabul qilinadi.

Yuridik yordam nima?

– **Yuridik yordam nima? Shuning huquqiy mazmunini tushuntirib bersangiz?**

– Har kim o'z huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish uchun yuridik yordam so'rab o'zi xohlagan har qanday advokatga

murojaat qilishga haqli. Ushlab turilgan shaxsga, ayblanuvchi, sudlanuvchi va mahkumga advokat bilan moneliksiz va xoli uchrashish hamda undan maslahat olish uchun zarur shart-sharoit ta'minlanishi lozim.

To'lovda imtiyoz bormi?

– **Abituriyentlarga davlat xizmatlari markazida davlat xizmatlari ko'rsatilgani uchun imtiyoz bormi?**

– Maktab bitiruvchilari o'qishni tamomlagan birinchi yilida abituriyent bo'lsa, ulardan o'qishga hujjat topshirishda davlat xizmatlari ko'rsatilgani uchun pul undirilmaydi. Shuningdek, nogironligi bo'lgan yoki to'liq davlat ta'minotidagi shaxslardan ham bunday vaqtda davlat xizmatlari ko'rsatilgani uchun to'lov undirilmaydi.

Davlat xizmati ko'rsatilgani uchun test sinovlari tashkil etilayotgan o'quv yilidan avvalgi yillarda ta'lim muassasalarini tugatgan abituriyentlardan bazaviy hisoblash miqdorining 50 foizi miqdorida to'lov undiriladi. Bunda, davlat xizmatini olish uchun YIDXP orqali murojaat etilganda, ushbu bandning birinchi xatboshisida ko'rsatilgan to'lov summasining 90 foizi undiriladi. To'lovlar markazlarda joylashgan bank kassalari hamda markaz xodimlari tomonidan naqd va naqdsiz pul ko'rinishida qabul qilinadi. To'lovlar to'langanini tasdiqlash axborot-kommunikatsiya tizimlari orqali amalga oshiriladi.

TADBIRKORLIK subyekti faoliyatini ma'lum muddatga to'xtatish jiddiy moliyaviy zararlarga sabab bo'lishi mumkin. Jumladan, ishlab chiqarishdagi yo'qotishlar, xomashyo va mahsulotlarning yaroqsiz holatga kelishi, xodimlarning bekor turib qolishi oqibatida to'lanadigan mablag'larni ushbu zararlarni sirasiga kiritish mumkin.

Ammo bu borada qonunchilikdagi bo'shliqlar sababli tadbirkorlar faoliyatini to'xtatishda qonunbuzilish, shuningdek, xavf darajasi yuqori bo'lmagan holatlarda ham faoliyat cheklanishi kuzatilar edi. Xususan, so'nggi 3 yilda nazorat organlari tomonidan tadbirkorlik faoliyatini to'xtatish holatlari deyarli 4 baravarga oshgan. Ushbu muammolarni hal qilish maqsadida “O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlar bilan to'rtinchi ochiq muloqotida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Prezident farmonida barcha uchun ochiq holatda bo'ladigan Inson hayoti va sog'lig'iga yuqori xavf soluvchi omillar reyestri yuritilishi belgilandi.

Endilikda, ya'ni 2025-yildan boshlab nazorat qiluvchi organlar tomonidan tadbirkorlik subyektlari faoliyatini to'xtatib turishga faqatgina reyestrda kiritilgan omillar asosida yo'l qo'yiladi. Adliya vazirligi tomonidan reyestrni shakllantirish maqsadida nazorat qiluvchi organlarga o'z nazorat funksiyalari doirasidan kelib chiqib, tadbirkorlar

faoliyatini to'xtatishga asos bo'ladigan inson hayoti va sog'lig'iga yuqori xavf soluvchi omillar yuzasidan so'rov yuborildi. Natijada, 35 ta nazorat qiluvchi organlarning 27 tasi tomonidan tadbirkorlar faoliyatini to'xtatishga asos bo'ladigan inson hayoti va sog'lig'iga yuqori xavf soluvchi 758 ta omilning dastlabki ro'yxati shakllantirildi.

Omillarning xavf darajasini xolisona va aniq mezonlar asosida aniqlash maqsadida reyestrda kiritilgan omillar Adliya vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan Xavfni baholash va darajasini hisoblash uslubiyoti asosida Biznes ombudsman bilan birgalikda baholab chiqildi. Natijada, tadbirkorlar faoliyatini to'xtatish uchun asos sifatida ko'rsatilgan 726 ta (95 foiz) omil reyestrda chiqarib

tashlanib, xavf darajasi yuqori bo'lgan 32 ta omil (4 foiz) qoldirildi. Shuningdek, tadbirkorlar faoliyatini cheklash va to'xtatib turish vakolatiga ega bo'lgan nazorat qiluvchi organlar soni 27 tadan 16 taga qisqartirildi.

Ushbu xavf omillari reyestri Adliya vazirligining rasmiy veb-sahifalarida, shuningdek, new.birdarcha.uz hamda Biznes ombudsmanning “Yagona davlat nazorati” sahifasida joylashtirilgan va barcha uchun ochiq holatda yuritib boriladi. Shu bilan birga, 2025-yil 6-fevralda Vazirlar Mahkamasining “Inson hayoti va sog'lig'iga yuqori xavf soluvchi omillar reyestrini shakllantirish va yuritish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi qarori qabul qilindi. Ushbu qaror bilan inson hayoti va sog'lig'iga yuqori xavf soluvchi omillar reyestrini shakllantirish, unga yangi omillarni kiritish yoki o'z ahamiyatini yo'qotganlarini chiqarish hamda ushbu reyestrni barcha uchun ochiq holatda yuritish tartibi tasdiqlandi.

Mazkur tizim, birinchi navbatda, mamlakatda tadbirkorlarning huquqlarini kafolatlash, ular uchun qulay muhit yaratishga qaratilgan bo'lib, nazorat organlari faoliyatini tartibga solishda hamda tadbirkorlik faoliyatiga davlat aralashuvini kamaytirishda muhim vosita sifatida xizmat qilishi kutilmoqda.

**Adliya vazirligi
Qonunchilikni tizimlashtirish va tartibga solish
ta'sirini baholash boshqarmasi**

4 ADLIYA ODAMLAR ORASIDA

PREZIDENTNING 2024-yil 18-yanvardagi “Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yer uchastkalarini ijaraga berish tartibini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi farmoni bilan, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahri hokimlari 2024-yil 31-dekabrga qadar o‘z hududlarida yerga bo‘lgan huquq davlat ro‘yxatidan o‘tkazilmagan, lekin amalda foydalanib kelinayotgan qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan barcha yer uchastkalari bo‘yicha ijara huquqini davlat ro‘yxatidan o‘tkazish yoki yerni zaxiraga qaytarish choralarini ko‘rishi belgilangan edi.

KENGASH QARORLARI BEKOR QILINDI

Andijon viloyatida xalq deputatlari tuman (shahar) Kengashlari tomonidan 2024-yil 31-dekabr holatiga jami 53 ta qaror loyihalari ekspertizadan o‘tkazish uchun kiritilgan bo‘lib, shundan 18 tasi yuzasidan qaror loyihasining qonunchilik hujjatlariga muvofiqligi to‘g‘risida xulosa taqdim qilingan xolos, 27 tasi xulosasiz, huquqiy ekspertiza o‘tkazilmasdan qaytarilgan, 6 tasi bo‘yicha qonunchilik hujjatlariga nomuvofiqligi to‘g‘risida, 2 tasi bo‘yicha bartaraf etilishi lozim bo‘lgan kamchiliklar ko‘rsatilgan holda xulosa berilgan. Bundan tashqari, 1 ta holatda xalq deputatlari tuman (shahar) Kengashining qaror loyihasi huquqiy ekspertizadan o‘tkazilmasdan qabul qilindi, Andijon tumanlararo ma‘muriy sudining 2024-yil 9-iyuldagi hal qiluv qarori bilan

xalq deputatlari Andijon tuman Kengashining 2024-yil 26-martdagi qarori haqiqiy emas deb topilgan.

Ekspertizadan o‘tkazish uchun xalq deputatlari Marhamat tuman Kengashi tomonidan kiritilgan “Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlardan foydalanish holatini o‘rganish natijalari to‘g‘risida”gi qaror loyihasini qabul qilish Namangan viloyat adliya boshqarmasining 2024-yil 27-dekabrdagi xulosasi bilan maqsadga muvofiq emas, deb topilgan bo‘lishiga qaramasdan, Marhamat tuman Kengashi raisi tomonidan imzolangan. Ushbu qaror va yana 5 ta holatda huquqiy ekspertiza chetlab o‘tilgan holda qabul qilingan qarorlar adliya boshqarmasi tomonidan kiritilgan taqdimnomaga asosan tegishli tartibda bekor qilindi.

Sherzodbek G‘ULOMOV,
Andijon viloyat adliya boshqarmasi
mas‘ul xodimi

QORAQALPOG‘ISTON Respublikasi Adliya vazirligiga fuqaro Bekpulat Xudaybergenov murojaat qilib, 2007-yilda Qozog‘iston Respublikasida tug‘ilgan farzandi Madina Allambergenovaga bugungi kunga qadar tug‘ilganlik haqida guvohnoma ololmayotganini bildirib, amaliy yordam so‘ragan.

Mazkur murojaat o‘rganilib, Adliya vazirligi tomonidan Minsk va Kishinyov konvensiyalariga muvofiq Qozog‘iston Respublikasining Alma ata viloyati Karasay tumani FHDY bo‘limiga tegishli so‘rovnomaga yuborilib, amaliy natijaga asosan fuqaroning o‘n sakkiz yoshga kirgan qiziga tug‘ilganlik haqida guvohnoma rasmiylashtirib berildi.

Arislan IXLASOV,
Qoraqalpog‘iston Respublikasi
Adliya vazirligi mas‘ul xodimi

ENDI BAHONA O‘TMAYDI

IKKITA tashkilot bir-biriga qo‘shilib, o‘rnida yangi tashkilot tashkil etilganida, Fuqarolik kodeksining 50-moddasiga asosan “A” MCHJ va “B” MCHJning barcha huquqlari va majburiyatlari yangi – “S” MCHJga huquqiy vorislik tartibida o‘tadi. Oddiy qilib aytganda, “A” va “B” MCHJlarning qarzlari ham yangi – “S” MCHJga o‘tadi. Kimningki, “A” va “B” MCHJlarda qolib ketgan pullari yoki haqdorligi bo‘lsa, bemalol ularning vorisi bo‘lgan “S” MCHJdan undirib olishi mumkin.

Biroq, azaldan sudlarda, xususan, iqtisodiy sudlarda noodatiy bir amaliyot kuzatilar edi. Fuqarolik kodeksining 50-moddasida “yuridik shaxs boshqa yuridik shaxsga qo‘shilganida, bu yuridik shaxsga qo‘shilgan yuridik shaxsning huquq va burchlari topshirish hujjatiga muvofiq o‘tadi” degan qoida bor edi. Bu qoidadagi yangi yuridik shaxsga avvalgi yuridik shaxslarning huquq va burchlari topshirish hujjatiga muvofiq o‘tishi belgilangan uchun, sudlar shu jihatga alohida e‘tibor qaratar edi. Ya‘ni, aytaylik, sizning “A” MCHJda haqqingiz bor, biroq bu tashkilot “B” MCHJ bilan qo‘shilib, “S” MCHJ tashkil etildi. Shunda siz pulingizni “S” MCHJdan, ya‘ni huquqiy vorisdan undirish bo‘yicha sudga da‘vo kiritsangiz, sudlar “sizning “A” MCHJdagi haqqingiz “S” MCHJga qabul qilish, topshirish dalolatnomasiga asosan o‘tganmi o‘zi, agar dalolatnoma bilan o‘tmagan bo‘lsa, vaziyatingiz qiyin” deya javob berar edi. Shunda siz shuncha pulingizga kuyib qolardingiz. Aslida, sizning haqqingiz keyingi firmaga o‘tishida ular o‘rtasida qabul qilish va topshirish dalolatnomasi tuzilish-tuzilmasligi umuman sizga bog‘liq narsa emas. Lekin amaliyotda birgina dalolatnomada ko‘rsatilmagani uchun sizga o‘xshagan kreditorlarning haq-huquqlari buzilishiga, bu borada hatto sudlar ham hech narsa qilolmasligiga guvoh bo‘lganmiz.

2025-yil 7-fevralda “Korporativ munosabatlarning huquqiy asoslari yanada takomillashtirilishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risida”gi qonun qabul qilindi. Qonunga asosan Fuqarolik kodeksining 50-moddasidagi “topshirish hujjatiga muvofiq” degan so‘zlar “topshirish hujjatida ko‘rsatilganligidan yoki ko‘rsatilmaganligidan qat‘iy nazar” degan so‘zlar bilan o‘zgartirildi. Endi muammo ham, bahona ham yo‘q.

O‘g‘iloy MAMATXALIKOVA,
Guliston tuman adliya bo‘limi
mas‘ul xodimi

BO‘ZATOV tuman adliya bo‘limi tomonidan “Aspantay” ovul fuqarolar yig‘inida o‘tkazilgan xatlov natijasida ushbu hududda yashab kelayotgan Tazegul Madeshovaning 1993-yildan buyon O‘zbekiston Respublikasi fuqaroligini tasdiqlovchi hujjati mavjud emasligi bilan bog‘liq huquqiy muammosi o‘rganildi.

O‘TTIZ IKKI YILDAN SO‘NG...

O‘rganish davomida fuqaro T. Madeshova 1969-yil 27-avgust kuni Turkmaniston Respublikasi, Tashavuz viloyati, Ko‘na Urganch tumanida tug‘ilgani, 1993-yildan buyon

Bo‘zatov tumanidagi “Aspantay” ovul fuqarolar yig‘inida yashab kelayotgani, 1997-yilda mazkur ovulda yashovchi fuqaro Shopbay Koshekev bilan qonuniy nikohdan o‘tib, oila qurgani, 2 nafar farzandi borligi aniqlandi.

Tuman adliya bo‘limi tomonidan, ayolning O‘zbekiston Respublikasida yashaganlik faktini tasdiqlash yuzasidan sudga ariza kiritilib, ariza qanoatlantirildi. T. Madeshovaga O‘zbekiston Respublikasi fuqarosi ID kartasi berildi.

Kazbek PALUANIYAZOV,
Bo‘zatov tuman adliya
bo‘limi boshlig‘i

HUQUQIY AKSIYA DOIRASIDA

AYOLGA NAFAQA PULI TO‘LANDI

TO‘RTKO‘L tumanidagi 62-sonli maxsus yordamchi maktabda ishlovchi Muborak Kurbaniyazova homiladorlik va tug‘ish ta‘tili nafaqa puli to‘lab berilmayotganidan norozi bo‘lib, tuman adliya bo‘limiga murojaat qilgan.

O‘rganish davomida haqiqatan ham M. Kurbaniyazovaga 27 million 776 ming so‘mlik nafaqa puli to‘lanmagani aniqlandi.

Vaholanki, Mehnat kodeksining 404-moddasida ayolga tug‘uruqqacha 70 kalendar kun hamda tug‘urudan keyin 56 kalendar kun (tug‘ish qiyin kechgan yoxud ikki yoki undan ortiq bola tug‘ilgan taqdirda 70 kalendar kun) homiladorlik va tug‘ish ta‘tili berilishi hamda o‘rtacha oylik ish haqining

75 foizidan kam bo‘lmagan miqdorda nafaqa to‘lanishi belgilangan. Shunga asosan tuman adliya bo‘limi sa‘y-harakati bilan xodimga nafaqa puli to‘lanishi ta‘minlandi.

Ilxam SATBAYEV,
To‘rtko‘l tuman adliya bo‘limi
yuridik xizmat ko‘rsatish markazi
bosh yuriskonsulti

NOTARIUSNING asosiy vazifasi fuqarolarning huquqlari buzilishining oldini olish va ularga tegishli bo'lgan hujjatlarning qonuniy ekanini tekshirishdan iborat.

QADRIYAT JUMBOQQA AYLANMASIN

Xalqimizda ota uyi kenja farzandga qolishi kerak, degan qadriyat bor. Ammo bu qadriyat xolos... Biroq, ba'zan olamdan o'tgan ota-onalar meros masalasida farzandlari uchun qanday jumboq tayyorlab ketishgan, bu faqat notarius va Yaratganga ayon bo'ladi. Uka uy-joyini o'z nomiga rasmiylashtirish chog'ida onaning o'z ulushini qiziga, ya'ni uning opasiga qoldirish to'g'risidagi hadya shartnomasi notarius elektron bazasida ko'ringanidan xabar topib, o'ylanib qoldi. Bu holatda opa bu hadyadan voz kechsagina, uy-joy ukaga o'tishi mumkin. Afsuski, unday bo'lmadi. Opa validasi qoldirgan hadyani olish istagini bildirdi...

Bugungi kunda eng ko'p amalga oshiriladigan notarial harakatlardan biri – avtomashinani sotish jarayoni hisoblanadi. Endi bu masalada turmush o'rtog'ining roziligi to'g'risidagi arizani notarial idoraga bormasdan dunyoning istalgan joyidan turib rasmiylashtirish mumkin. Rozilik beruvchi E-notarius.uz axborot portalida "Er-xotin umumiy tasarrufidagi mol-mulkni tasarruf etishga rozilik"ni tanlaydi, o'zining shaxsiga oid ma'lumotlarni kiritadi va notarial harakatni yaratadi. Er yoki xotin qaysi avtomashinani sotishga rozilik berayotganini kiritadi. Portaldan ixtiyoriy notarius tanlanadi, notarius notarial harakatni rasmiylashtirishga qabul qilib, vaqtni belgilaydi va taraflarning mobil telefoniga

SMS xabarnoma yuboriladi. Belgilangan vaqtda notarius taraflar ishtirokida videokonferensaloqa orqali notarial harakatni rasmiylashtiradi. Ushbu notarial harakatni uydan yoki ish joyidan chiqmagan holda kompyuter yoki mobil telefon orqali 15 minutda rasmiylashtirish mumkin.

Quyidagi yangilik esa fermerlar uchun quvonchli xabar. Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarning ijara huquqini boshqa shaxsga o'tkazish imkoniyati yaratildi. Endi qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarni elektron onlayn-auksion vositasida olish mumkin. Oldin yerni boshqa shaxsga o'tkazish mumkin emas edi, ya'ni yer davlat tasarrufidagi davlat mulki sifatida qaralgan, uni boshqa shaxsga o'tkazish uchun fermer yerni topshirishi kerak bo'lgan. Endi esa boshqa shaxsga o'tkazishda nafaqat sotish, balki hadya qilish, ayirboshlash, umuman tekinga berish mumkin. Bu bosqichlar mexanizmi Prezidentning 2024-yil 18-yanvardagi farmonida o'z aksini topdi. Vazirlar Mahkamasining qarori qabul qilinib, yerni sotish, boshqa shaxsga o'tkazish juda oson va hech qanday byurokratik to'siqlarsiz, murakkab jarayonlarsiz amalga oshirilib belgilandi. Kim sotmoqchi yoki olmoqchi bo'lsa, o'zaro kelishuv qilib, notariusda tasdiqlangan bitim orqali boshqa shaxsga o'tkazish mumkin. Fuqaro uy yoki mashina sotishda qanday jarayonga amal qilsa, yer sotishda ham xuddi shunday jarayonga amal qilinadi.

Elbek MUHITDINOV,
Uchquduq tumanida xususiy
amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius

KOMPENSATSIYA TO'LASHNI UNUTGAN HOKIMLIK

ANDIJON viloyat adliya boshqarmasi tomonidan "Dilbar savdo sanoat" mas'uliyati cheklangan jamiyati rahbari M. Sabirovning murojaati o'rganib chiqildi.

Aniqlanishicha, tadbirkorga tegishli bo'lgan Andijon shahar, B. Turon ko'chasi "Yangi bozor dehqon bozori" hududining yerto'la qismida joylashgan 3-qator 2-sonli hamda 11-sonli savdo do'konlari Andijon shahar hokimining 2017-yil 30-maydagi 375-q-sonli qarori bilan buzilgani sababli shahar hokimligi bilan mulkdor o'rtasida 2020-yilda kelishuv shartnomalari tuzilib tasdiqlangan. Hokimlik shartnomaga ko'ra, buzilgan savdo do'konlari o'rniga shahar hududidan yakka tartibda uy-joy qurilishi uchun 400,0 kv.metrda iborat bo'lgan 2 ta yer uchastkasi ajratib berish majburiyatini olgan.

Biroq, hokimlik tomonidan hozirgi kunga qadar mazkur kelishuv shartnomalari shartlari bajarilmasdan, mulkdorga kompensatsiya sifatida yer uchastkalari ajratib berilmagani va unga yetkazilgan zarar qoplanmagani aniqlandi.

Adliya boshqarmasi tomonidan Andijon tumanlararo iqtisodiy sudiga mulkdor manfaatida da'vo arizasi kiritilib, Andijon shahar hokimligidan "Dilbar savdo sanoat" MCHJ foydasiga buzilgan savdo do'konlari uchun kompensatsiya tariqasida 377 million 988 ming so'm undirish haqida sudning hal qiluv qarori qabul qilindi.

Shohruhbek TURSUNOV,
Andijon viloyat adliya boshqarmasi
mas'ul xodimi

SO'RAGAN EDINGIZ

RAISLIK FAOLIYATIM MAY OYIDA TUGAYDIMI?

– 2023-YIL 29-iyul kuni bo'shab qolgan o'ringa saylov orqali mahalla raisligiga saylanganman. Shunda faoliyatimni 3 yil to'lguncha, ya'ni 2026-yil 29-iyulgacha davom ettirishim mumkinmi? May oyida bo'ladigan saylovning bizning mahallaga aloqasi yo'qmi? Iltimos, shu savollarga batafsil javob bersangiz.

S. SHODIYEVA

– "Fuqarolar yig'ini raisi saylovi to'g'risida"gi qonunning 17-moddasiga binoan, fuqarolar yig'ini raisi lavozimiga nomzodlar O'zbekiston Respublikasi fuqarolari bo'lishi, qoida tariqasida, oliy ma'lumotga ega bo'lishi, bevosita saylovga qadar kamida besh yil tegishli hududda doimiy yashayotgan bo'lishi, tashkilotchilik qobiliyatiga, davlat organlarida yoki nodavlat notijorat tashkilotlarida yoxud tadbirkorlik va boshqa xo'jalik faoliyati sohasida ish tajribasiga, shuningdek, hayotiy tajribaga va aholi o'rtasida obro'-e'tiborga ega bo'lishi kerak.

Qonunning 16-moddasiga muvofiq fuqarolar yig'ini raisi lavozimiga nomzodlar ko'rsatish tegishli hududda doimiy yashovchi fuqarolarning fikri inobatga olingan holda ishchi guruh tomonidan amalga oshiriladi.

Fuqarolar yig'ini raisi vakolati muddatidan ilgari tugatilgan taqdirda, tegishli fuqarolar yig'inlarida qonun talablariga rioya etilgan holda yangi saylov o'tkaziladi.

Qonunning 28-moddasi ikkinchi qismi bo'yicha bo'shab qolgan o'rinlarga fuqarolar yig'inlari raislari besh yil muddatga saylanadi. Ushbu norma 2025-yil 11-fevraldagi qonun bilan yangilandi. Shu paytga qadar mazkur muddat uch yildan iborat edi.

Bunda qonun ortga qaytish kuchiga ega emas. Qonunning 5-moddasiga asosan, qonun amalga kiritilguniga qadar saylangan fuqarolar yig'inlari raislari o'z vakolatlarini ular saylangan uch yillik muddat tugaguniga qadar amalga oshirishi to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatilgan. Ya'ni, besh yillik muddat bundan keyingi saylanadiganlarga taalluqli.

Yuqoridagilardan xulosa shuki, siz raislikka uch yil muddatga saylangan bo'lsangiz, muddat tugagunicha mahallangizda yangidan saylov o'tkazilmaydi (raisning vakolatlarini muddatidan ilgari tugatish asoslari mavjud bo'lgan holatlar bundan mustasno).

Sevara G'APPAROVA,
Sirdaryo tuman adliya bo'limi yuridik xizmat
ko'rsatish markazi bosh yuriskonsulti

10 YOSHDAN OSHGAN BOLANING ROZILIGI OLINADI

– FARZANDIM tug'ilganda qaynona-qaynotamning xohishlariga ko'ra ism qo'yganmiz. Qizim hozir 15 yoshda. U ismini o'zgartirib berishimizni so'rayapti. Ism o'zgartirishda otasining roziligi talab qilinadimi?

– Fuqarolik holati dalolatnomalarini qayd etish organi ota-onaning birgalikdagi arizasiga binoan bola o'n olti yoshga to'lguncha bola manfaatlarini e'tiborga olib, uning ismini o'zgartirishga, shuningdek, unga berilgan familiyani ham otasi yoki onasining familiyasiga qarab o'zgartirishga haqli. 16 yoshga to'lmagan bolaning ism, familiya va ota ismi ota-onasining arizasi asosida amalga oshiriladi. Bunday hollarda bola 10 yoshdan oshgan bo'lsa, uning roziligi olinadi. Bunday arizalar FHDY bo'limi tomonidan 10 kunlik muddatda ko'rib chiqiladi. Agar ota-ona alohida yasha va bola bilan birga yashovchi ota (ona) bolaga o'z familiyasini berishni xohlasa, vasiylik va homiylik organi bu masalani bolaning manfaatlarini va ona (ota)ning fikrini hisobga olgan holda hal qiladi. Ota yoki onaning turgan joyini aniqlash mumkin bo'lmaganda, ular ota-onalik huquqidan mahrum qilinganda, muomalaga layoqatsiz deb topilganda, shuningdek, ota yoki ona bolaga ta'minot berish va uni tarbiyalash majburiyatlarini bajarishdan uzrsiz sabablarga ko'ra bo'yin tovlagan hollarda ota yoki onaning fikrini hisobga olish shart emas.

Dilorom JO'RAYEVA,
Pop tuman adliya bo'limi 2-sonli FHDY bo'limi mudiri

6 TALQIN

Ochiqlik va shaffoflik prinsipining ta'minlanishi sud organlari faoliyatiga ham taalluqlidir. Shu o'rinda, Prezidentning "Sudlar faoliyatiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yanada kengroq joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qabul qilinishi sudlar faoliyatining ochiqligi, shaffofligi va tezkorligini ta'minlash, sudlov ishlarini yuritish sifati va aholining odil sudlovdan xabardorlik darajasini oshirish, sud xodimlari tomonidan sansalorlik, byurokratizm va suiiste'molchilik faktlariga barham berishda muhim qadam bo'ldi.

Davlat tashkiloti faoliyatida ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash korupsiyaning turli ko'rinishlariga chek qo'yishga ham zamin yaratadi. Shu bois, ochiqlik va shaffoflik "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi qonunning asosiy prinsiplari sifatida e'tirof etilgan.

Davlat byudjeti mablag'larini talon-toraj qilinishining oldini olish maqsadida "Davlat xaridlari to'g'risida"gi qonun qabul qilinib, unga muvofiq, quyidagi ma'lumotlarning veb-saytda (dxarid.uzex.uz) va maxsus elektron platforma axborot portalida joylashtirilishi lozimligi belgilandi: tashkilotning davlat xaridlarini o'tkazilishi, davlat xaridlari to'g'risidagi e'lonlar, davlat xaridlari yakunlari, xarid qilish tartib-taomillari ishtirokchilarining takliflari haqidagi axboroti, shuningdek, elektron davlat xaridlari o'tkazilishi va boshqalar.

Davlat tashkilotlari faoliyatining ochiqligini ta'minlash borasidagi ish-

BUGUNGI kunda davlat tashkilotlarining faoliyatida ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash hamda mansabdor shaxslarning aholi oldidagi hisobdorligini yo'lga qo'yish orqali davlat boshqaruvida samarali va ta'sirchan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish uchun zarur huquqiy asoslar yaratildi. Xususan, O'zbekiston Respublikasining "Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to'g'risida"gi qonuni davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyati to'g'risidagi axborotni izlash, olish va tarqatish erkinligini belgiladi.

OCHIQLIK VA SHAFFOFLIK HALOL VA TO'G'RI FAOLIYAT ASOSIDIR

larning samaradorligini oshirishda Prezidentning "Davlat organlari va tashkilotlari faoliyatining ochiqlik darajasini oshirish va baholash tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni muhim ahamiyatga ega. Davlat organlari faoliyatining ochiqligini ta'minlash sohasini muvofiqlashtirish va doimiy monitoring qilish hamda baholash Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi zimmasiga yuklatildi. Farmonga asosan davlat tashkilotlari

ochiqligini baholash maqsadida joriy etilgan ochiqlik indeksiga muvofiq, davlat tashkilotlari Agentlik huzurida tuziladigan komissiya tomonidan tegishli indikator ko'rsatkichlari bo'yicha baholanadigan bo'ldi. Ochiqlikni ta'minlashda salbiy baholangan davlat tashkiloti rahbarlariga nisbatan tegishli choralar ko'rilishi, yaxshi deb baholangan davlat tashkilotlarining mas'ul bo'lgan xodimlarini esa Agentlik tavsiyasiga muvofiq rag'batlantirish nazarda tutilgan. Xususan, 2023-yil yakunlari bo'yicha Agentlik tomonidan shakllantirilgan Ochiqlik indeksi ko'rsatkichlariga ko'ra, jami 103 ta davlat idoralari va tashkilotlari faoliyati qamrab olinib, 84 ta baholash mezonidan tarkib topgan 8 ta indikator asosida 31 ta davlat organi "yashil" (71-100 ball), 43 tasi "sariq" (55-71 ball) va 29 tasi "qizil" (55 balldan past) samaradorlik ko'rsatkichlari qayd etilgan.

O'zbekiston Respublikasining "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi qonunida ham ochiqlik va shaffoflik davlat fuqarolik xizmatining asosiy prinsiplari qatorida keltirilgan. Demak, davlat tashkilotining har bir xizmatchisi fuqarolar, jamiyat yoki davlatning huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash faoliyatida ana shu tamoyilga amal qilishi shart.

Davlat tashkilotlari faoliyatining ochiqligi va shaffofligi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeks bilan ham ta'minlanadi. Jumladan, qonunga muvofiq, budget jarayonining ochiqligini ta'minlash tartibini buzish, davlat xaridlarini amalga oshirish chog'ida maxsus axborot portaliga davlat xaridlari bo'yicha e'lonlarni joylashtirish tartibini buzish (MJtK 175⁸-moddasi), davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to'g'risidagi qonunchilikni buzish (MJtK 215⁷-moddasi), bo'sh ish o'rinlarini yashirish (MJtK 229-moddasi) ma'muriy javobgarlikka sabab bo'ladi.

Qayd etilganlarni qisqacha sarhisob qilsak, sanab o'tilgan va boshqa normativ-huquqiy baza davlat tashkilotlarining faoliyatida ochiqlik va oshkoralik prinsipini ta'minlashga xizmat qiladi va shunga mos ravishda korrupsiyaning oldini olish imkonini beradi.

Rafik SHAKUROV,
Yuristlar malakasini
oshirish markazi dotsenti,
yuridik fanlar nomzodi

KORRUPSIYA TADBIRKORLIK RIVOJI VA QONUN USTUVORLIGIGA TO'SIQDIR

"PORA beruvchi ham, pora oluvchi ham do'zaxda bo'ladi", (An-Navaviyning "Odobli imomning bog'lari" hadislar to'plamidan). "Kim bir kun davomida boyishni xohlasa, u yil davomida osiladi" (Leonardo da Vinchi). "Hokimiyatni pulga sotib olgan kishi undan foyda olishga o'rganib qoladi" (Aristotel). "Yomon siyosatchi yaxshi tadbirkorlar tomonidan buziladi" (Jozef Fok, publitsist).

Fanda taklif qilingan nazariy tushunchalarga muvofiq, korrupsiya ijtimoiy-huquqiy hodisa bo'lib, u odatda hukumat amaldorlari, mansabdor shaxslar, jamoat va siyosiy arboblarning poraxo'rliqi, sotqinligi hamda o'z shaxsiy manfaatlarini ko'zlab hokimiyatni suiiste'mol qilishida aks etadi. Albatta, ushbu muammo va uning oqibatlarini nihoyatda xavfli. Zero, korrupsiya iqtisodiyotning izdan chiqishiga olib keladi. Pora miqdorining o'sishi narx-navoni qimmatlashtirib, xizmat va tovarlar sifatini yomonlashtiradi. O'z navbatida, bunday holat taraqqiyotga jiddiy to'sqinlik qiladi. Shuning uchun sud, prokuratura va huquqni muhofaza qiluvchi organlarning korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi salohiyatini mustahkamlash masalasi ustuvor sanaladi.

Bugungi davrda korrupsiyaning poraxo'rlik, qarindosh-urug'chilik, proteksionizm, lobbizm, davlat resurslari va mablag'larini noqonuniy taqsimlash, davlat resurslarini shaxsiy maqsadlarda o'zlashtirish, noqonuniy xususiyashtirish, siyosiy faoliyatni noqonuniy qo'llab-quvvatlash va moliyalashtirish, tovlamachilik, imtiyozli kreditlar berish kabi keng tarqalgan shakllarini ko'rish mumkin. Shuningdek, korrupsiyaning bir qator boshqa jinoyatlar, jumladan, uyushgan jinoyatchilik, terrorizm, odam o'g'irlash, kontrabanda

bilan ham chambarchas bog'liqligi undan ham katta xavf tug'diradi.

Jamiyat va davlatning byurokratlashuvi, boshqaruvning haddan tashqari markazlashuvi, yashirin iqtisodiyotning gullab-yashnashi, haqiqiy demokratiyani rad etish korrupsiya uchun qulay sharoitdir. Ayniqsa, korrupsiya inqirozli vaziyatlarda, ijtimoiy-siyosiy tuzumlarning yemirilishi, ijtimoiy axloqning tanazzulga uchrashi, shuningdek, siyosatdagi keskin o'zgarishlar davrida keng tarqaladi.

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash masalasiga jiddiy e'tibor berilayotganiga qaramay, bu illatning ko'plab sohalarda chuqur ildiz otgani amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlarga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Qolaversa, davlat xizmatchilari orasida poraxo'rlikning davom etayotgani va manfaatlar to'qnashuviga yo'l qo'yilayotgani budgetga katta miqdorda zarar yetkazmoqda. Korrupsiyadan ko'rilayotgan zarar faqat moddiy yo'qotishlar bilangina o'lchanmaydi. U tadbirkorlik rivojiga, qonun ustuvorligiga to'sqinlik qiladi, jamiyatda ijtimoiy keskinlikni, hokimiyatga nisbatan ishonchsizlikni keltirib chiqaradi.

Milliy qadriyatlarimizga qarshi qaratilgan har qanday korrupsiyaviy ma'naviy tahdidlarga qarshi tura oladigan yuksak salohiyatli, ma'naviyat va ma'rifatli xalqimiz. Shunday ekan, yurtimizning gullab-yashnashi, taraqqiyoti yo'lida vijdonan ishlash har birimizning burchimiz bo'lsin.

Xulosa shuki, xalqimizning "Oyni etak bilan yopib bo'lmas", "Qing'ir ishning qiyig'i qirq yilda ham chiqadi" degan maqollarini unutmaylik! Korrupsion holatlar ham sirigicha qolmaydi, albatta, oshkor bo'ladi.

Davronbek RAVSHANBEKOV,
Xalq deputatlari
Toshkent shahar Kengashi deputati

"DEKRET" PULI UNDIRIB BERILDI

BUXORO tumanida yashovchi fuqaro G.R. Buxoro viloyat sanitariya epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi boshqarmasida ishlab, homiladorlik va tug'ish ta'tiliga chiqqani, lekin nafaqa puli kam to'langanidan norozi bo'lib, viloyat adliya boshqarmasiga murojaat qilgan.

O'rganish jarayonida Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 31-maydagi qarori bilan tasdiqlangan "Vaqtinchalik mehnatga layoqatsizlik, homiladorlik va tug'ish bo'yicha nafaqalarni hamda yangi tug'ilgan bolani farzandlikka olgan yoki unga vasiy qilib belgilangan xodimga, nafaqani tayinlash hamda to'lash tartibi to'g'risida"gi Nizom talablari buzilgani, fuqaroga homiladorlik va tug'ish nafaqasi puli kam to'langani aniqlandi.

"SES" xodimining manfaatida fuqarolik ishlari bo'yicha Buxoro tumanlararo sudiga nafaqa to'lovlarini undirish to'g'risida da'vo arizasi kiritildi. Sudning 2025-yil 20-martdagi hal qiluv qaroriga asosan da'vo arizasi qanoatlantirilib, fuqaro foydasiga 152 million 216 ming 733 so'm moddiy zarar undirish belgilandi.

Tuyg'un AZIMOV,
Buxoro viloyat adliya boshqarmasi
mas'ul xodimi

YANGI TAHRIRDAGI QONUN LOYIHASI ISHLAB CHIQILDI

ADLIYA vazirligi tomonidan yangi tahrirdagi “Mas’uliyati cheklangan jamiyatlar to’g’risida”gi qonun loyihasi ishlab chiqildi. Mazkur qonun loyihasi 69 ta maddadan iborat bo’lib, 4 ta qonun hujjatiga o’zgartirish va qo’shimchalar kiritilmoqda, shuningdek, 2001-yil 6-dekabrda qabul qilingan “Mas’uliyati cheklangan jamiyatlar to’g’risida”gi qonun to’liq, 23 ta qonun hujjatlaridagi ayrim normalar o’z kuchini yo’qotgan deb topilmoqda.

Qonun loyihasini ishlab chiqishda, Germaniya xalqaro hamkorlik tashkiloti (GIZ) mutaxassislari-ning, tegishli idoralarning (Oliy sud, Davlat aktivlarini boshqarish agentligi, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi, Savdo-sanoat palatasi, Toshkent davlat yuridik universiteti va boshqalar) hamda jamoatchilikning takliflari o’rganib chiqildi.

Bundan tashqari, xorijiy mamlakatlarning ilg’or tajribasi, shu jumladan, Germaniya, Buyuk Britaniya, Rossiya, Qozog’iston va Qirg’iziston hamda MDHga a’zo bo’lgan boshqa davlatlarning qonunchiligi va amaliyoti o’rganildi.

Qonun loyihasi bilan Jamiyat nafaqat litsenziya, balki boshqa ruxsat etuvchi hujjatlar va xabardor qilish tartibida faoliyat turlari bilan shug’ullanishi mumkinligi, jamiyatlarning filiali va vakolatxonalarini, sho’ba va qaram xo’jaliklarini ochish tartiblari alohida modda sifatida kiritilmoqda.

Jamiyat ishtirokchilariga o’z korporativ huquqlarini amalga oshirish to’g’risida korporativ shartnomalar tuzish huquqi berilmoqda.

Shuningdek, o’z hissasini to’la qo’shmagan ishtirokchilar, agar ushbu harakatlar Jamiyatning faoliyat ko’rsatishiga imkon bermayotgan yoki uni

jiddiy tarzda qiyinlashtirishga olib kelsa, ijro etuvchi organining arizasi asosida sud tartibida ishtirokchilar safidan chiqarilishi mumkinligi belgilanmoqda.

Jamiyatning ixtiyoriga ko’ra, ishtirokchilar ustav fondining (ustav kapitalining) hisobi shartnoma asosida Qimmatli qog’ozlar markaziy depozitariysi tomonidan yuritilishi mumkinligi nazarda tutilmoqda. Jamiyat ishtirokchilarining ulushlari bilan bog’liq nizolar sud tomonidan ko’rib chiqilayotganda Jamiyat ustav fondiga o’zgartirishlar kiritish sud tartibida cheklanishi mumkinligi hamda Jamiyat ishtirokchilarining umumiy yig’ilishi bayonnomasi rasmiylashtirilgandan so’ng besh ish kuni ichida yig’ilish kotibi tomonidan Jamiyat ishtirokchilarining umumiy yig’ilishi bayonnomasi nusxasini barcha ishtirokchilarga pochta aloqasi yoki elektron pochta orqali yuborishi shartligi belgilanmoqda.

Jamiyat kuzatuv kengashining vakolatlari hamda kengash a’zolarini saylash tartibi belgilanib, Jamiyatning yakkaboshchilik asosidagi ijro etuvchi organi va ularning majburiyatlari aniqlashtirilmoqda, Jamiyatning minoritar ishtirokchilari qo’mitasi tashkil etilishiga oid qoidalar taklif etilmoqda, Jamiyatning affillangan shaxslari hamda affillangan shaxslari bilan bitimlar tuzishga oid qoidalar alohida bob sifatida belgilanmoqda.

Qonun loyihasining qabul qilinishi MCHJ ishtirokchilari huquqlari va qonuniy manfaatlarining kafolatlarini yanada mustahkamlashga, ulushlarning aldov va (yoki) firibgarlik yo’li bilan o’zlashtirilishiga yo’l qo’ymasligini ta’minlashga huquqiy asos bo’lib xizmat qiladi.

Ilhomjon ABDUSATTOROV,
Toshkent davlat yuridik universiteti
bo’lim boshlig’i

SUDGACHA SANATSIYA BU QANDAY TIZIM?

SUDGACHA sanatsiya – bu muammoli moliyaviy holatda bo’lgan korxonalarga bankrotlik jarayoniga o’tib ketishining oldini olish uchun qo’llaniladigan iqtisodiy va huquqiy chora-tadbirlardir. Ushbu jarayon davomida kompaniyaning moliyaviy holati tahlil qilinib, qarzlarni restrukturizatsiya qilish, investitsiyalarni jalb qilish va boshqa tiklov choralari amalga oshirish nazarda tutiladi.

konservatsiya qilish ham talab etiladi.

Amaldagi qonunchilikka ko’ra, To’lovga qobiliyatsizlik alomati mavjud bo’lgan korxonani sudgacha sanatsiya qilishni davlat tomonidan yordam ko’rsatgan holda o’tkazish to’g’risidagi qarorni Davlat aktivlarini boshqarish agentligi qabul qiladi. To’lovga qobiliyatsizlik alomati mavjud bo’lgan korxonani davlat tomonidan yordam ko’rsatgan holda sudgacha sanatsiya qilish to’g’risidagi murojaatni ushbu korxona rahbari yoki uning nomidan murojaat qilish huquqiga ega bo’lgan shaxs Agentlikka taqdim etadi. Bunda korxona mazkur xizmatdan foydalanish uchun davlat xizmatlari markaziga o’zi kelib murojaat qiladi yoki davlat xizmatlaridan elektron shaklda foydalanish uchun O’zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalidan foydalanadi.

Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali murojaat qilinganda, murojaat avtomatik tarzda Agentlikka yuboriladi. Agentlik bir oy muddatda to’lovga qobiliyatsizlik alomatlari mavjud korxonaning murojaatini va unga ilova qilingan, ushbu Nizomning 16-bandida nazarda tutilgan hujjatlarini ko’rib chiqib, kreditorlarga to’lanadigan to’lovlar muddatini kechiktirish va (yoki) uni bo’lib-bo’lib to’lash yoxud qarzlardan chegirma berish to’g’risida qarzdor hamda kreditorlar o’rtasida kelishuvga erishishga qaratilgan bitimlar, soliq va boshqa vakolatli organlarning qarorlari asosida korxonaga nisbatan sudgacha sanatsiya qilishni davlat tomonidan yordam ko’rsatgan holda o’tkazishni joriy etish to’g’risida qaror qabul qiladi.

Hakimjon ABDUKADIROV,
Uzun tuman adliya bo’limi
davlat xizmati markazi
direktori

E’LONLAR

Qashqadaryo viloyat adliya boshqarmasi tomonidan joriy yilning 12-mart kuni Qarshi shahar “SAMIYEV GENNADIY HIMOYASI” advokatlik byurosi advokati Samiyev Gennadiy Sattorovichning vafot etgani munosabati bilan unga boshqarma tomonidan 2023-yil 19-oktabrda berilgan L-70661775-reyestr raqamli advokatlik faoliyati bilan shug’ullanish huquqini beruvchi litsenziyasi hamda advokatlik maqomi tugatildi.

Qashqadaryo viloyat adliya boshqarmasi tomonidan joriy yilning 14-mart kuni Qarshi tumani “AL-ASADBEK ISHONCH” advokatlik byurosi advokati To’raqulov Allanazar Toshovichning o’z arizasiga asosan unga boshqarma tomonidan 2023-yil 24-oktabrda berilgan L-70661864-son reyestr raqamli advokatlik faoliyati bilan shug’ullanish huquqini beruvchi litsenziyasi hamda advokatlik maqomi tugatildi.

Jizzax viloyat adliya boshqarmasining 2025-yil 17-martdagi 51-um-sonli buyrug’iga asosan, advokat Asilov Dilshod Buyukovichga 2022-yil 16-sentabrda berilgan L-70664728-sonli advokatlik faoliyati bilan shug’ullanish huquqini beruvchi litsenziyasining hamda 2024-yil 17-yanvarda berilgan 004489-sonli advokatlik guvohnomasining amal qilishi advokatlik tuzilmasi tashkil etilgunga qadar yoxud mavjud advokatlik tuzilmalaridan biriga ishga kirguniga qadar 3 oydan oshmaydigan muddatga to’xtatilgan bo’lsa-da, mazkur muddat ichida advokatlik tuzilmasi tashkil etmagani yoxud mavjud advokatlik tuzilmalaridan biriga ishga kirmagani sababli tugatildi.

Jizzax viloyat adliya boshqarmasining 2025-yil 17-martdagi 50-um-sonli buyrug’iga asosan, advokat Quziyev Maxtumquli Ikromovichga 2024-yil 28-martda berilgan L-70665319-sonli advokatlik faoliyati bilan shug’ullanish huquqini beruvchi litsenziyasi hamda 2024-yil 16-aprelda berilgan 005234-sonli advokatlik guvohnomasining amal qilishi o’z arizasiga muvofiq tugatildi.

Toshkent viloyat adliya boshqarmasi huzuridagi malaka komissiyasining 2025-yil 14-martdagi 10/2025-son yig’ilish qarori va Toshkent viloyat adliya boshqarmasining 2025-yil 17-martdagi 78-um-sonli buyrug’iga asosan boshqarma tomonidan Toshkent tumanida xususiy amaliyot bilan shug’ullanuvchi notarius Musakova Zulfiya Usmanovnaga 2020-yil 20-aprelda berilgan TS 0005 raqamli xususiy notarial faoliyat bilan shug’ullanish huquqini beruvchi litsenziyaning amal qilishi 2025-yil 20-mart kundan 1 (bir) oy muddatga to’xtatildi.

Toshkent viloyat adliya boshqarmasi huzuridagi malaka komissiyasining 2025-yil 14-martdagi 11/2025-sonli yig’ilish qarori va Toshkent viloyat adliya boshqarmasining 2025-yil 17-martdagi 77-um-sonli buyrug’iga asosan boshqarma tomonidan Bo’stonliq tumanida xususiy amaliyot bilan shug’ullanuvchi notarius Duysenova Zemzegul Anarkulovnaga 2020-yil 20-aprelda berilgan TS 0018 raqamli xususiy notarial faoliyat bilan shug’ullanish huquqini beruvchi litsenziyaning amal qilishi 2025-yil 20-mart kundan 15 (o’n besh) kun muddatga, agar 15 kunda bartaraf etilmasa, bartaraf etilguniga qadar to’xtatildi.

Toshkent viloyat adliya boshqarmasi huzuridagi malaka komissiyasining 2025-yil 14-martdagi 12/2025-son yig’ilish qarori va Toshkent viloyat adliya boshqarmasining 2025-yil 17-martdagi 76-um-sonli buyrug’iga asosan boshqarma tomonidan Bo’stonliq tumanida xususiy amaliyot bilan shug’ullanuvchi notarius Xalilova Moxichexra Ergashovnaga 2020-yil 29-aprelda berilgan TS 0086 raqamli xususiy notarial faoliyat bilan shug’ullanish huquqini beruvchi litsenziyaning amal qilishi 2025-yil 20-mart kundan 15 (o’n besh) kun muddatga, agar 15 kunda bartaraf etilmasa, bartaraf etilguniga qadar to’xtatildi.

Buxoro viloyat adliya boshqarmasi tomonidan Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 16-martdagi qarori bilan tasdiqlangan “Xususiy notarial faoliyat bilan shug’ullanuvchi notariuslarni hisob ro’yxatiga olish tartibi to’g’risida”gi Nizomga muvofiq, boshqarmaning 2025-yil 24-martdagi buyrug’iga asosan Kogon shahrida xususiy amaliyot bilan shug’ullanuvchi notarius Aminov Abduazim Aminovichga tegishli bo’lgan litsenziya (BH 0011, 22.04.2020-y)ning amal qilishi va maqomi o’z arizasiga asosan tugatildi.

8 KO'ZGU

“ONA zamin – bebaho ne'mat, Yer esa umummilliy boqlik hisoblanadi. Yerdan foydalanish va xususiyashtirishning o'ziga xos tartib-taomillari aniq belgilangan bo'lishiga qaramasdan, qonun talablarini chetlab o'tib, yerlarni o'zboshimchalik bilan egallab olish holatlari, afsuski, hali hamon uchrab turibdi.”

HAR QARICH YERNING HISOBI BOR!

Kadastr agentligi Toshkent shahar boshqarmasi xodimlari tomonidan 2025-yilning 1-mart holatiga poytaxtimiz hududida amalga oshirilgan yer va kadastr nazorati tadbirlari natijasida 737 ta holatda 10,5 gektar yerni o'zboshimchalik bilan egallab olish bo'yicha huquqbuzarliklar aniqlandi. Shundan aholi punkti yerlarida 734 ta, sanoat, transport, aloqa mudofaa va boshqa maqsadlarga mo'ljallangan yerlarda 2 ta va suv fondi yerlarida 1 ta qonunbuzarlik holati qayd etildi.

Tahlillarga ko'ra, eng ko'p yerga oid huquqbuzarlik Sergeli (91 ta holatda 2,4 gektar),

Yashnobod (83 ta holatda 0,6 gektar), Uchtepa (75 ta holatda 2,6 gektar), Yunusobod (71 ta holatda 1,1 gektar) va Olmazor tumani (70 ta holatda 0,8 gektar) hissasiga to'g'ri keladi.

Umummilliy boylikka nisbatan g'ayriqonuniy munosabatda bo'lgan huquqbuzarlar bilan olib borilgan tushuntirish ishlari, berilgan yozma ko'rsatmalar asosida 457 ta holatda 3,8 gektar yer

qonunbuzilish holati fuqarolar tomonidan ixtiyoriy ravishda bartaraf etilib, o'zboshimchalik bilan egallangan yer maydoni asl holatiga qaytarildi.

O'zboshimchalik bilan egallangan 1,6 gektar yer maydonlarida qurilgan noqonuniy qurilmalarni buzdirish yuzasidan sudlarga 83 ta da'vo arizalari kiritildi. Huquqbuzarlik holatida jinoyat alomatlar mavjud bo'lgan 11 ta ish materiali o'rnatilgan tartibga muvofiq prokuratura organlariga yuborildi.

Yerlarni o'zboshimchalik bilan egallab olishga, tavakkalchilik asosida qurilish ishlarini amalga oshirishga bo'lgan urinishlar bilan aslo murosa qilib bo'lmaydi. Bunday holatlar huquqbuzarni javobgarlikka yetaklaydi. Yer maydonlarini o'zboshimchalik bilan egallash va unda noqonuniy qurilishlar qurib olganlik uchun qonunchiligimizda ma'muriy va jinoiy javobgarlik belgilangan. Shunday ekan, o'zboshimchalik bilan qilingan harakat ertaga og'ir oqibatlariga olib kelishi mumkinligini aslo unutmang!

Shiddatbek ABDUG'AFFOROV,
Kadastr agentligi
Toshkent shahar boshqarmasi
boshlig'i o'rinbosari

SHIFOKOR QABULIDA

– **Suhbatimiz avvalida pnevmaniyaning kelib chiqish sabablari haqida gapirib bersangiz? Pnevmaniya o'zi nima? Uni boshqa nafas yo'li kasalliklaridan qanday farqlash mumkin?**

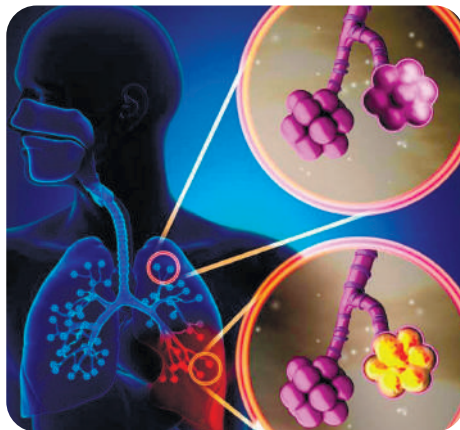
– Pnevmaniya o'pkaning yallig'lanishi bilan kechadigan kasallikdir. U xalq tilida zotiljam deb ham aytiladi. Bunday infeksiyon kasalliklar ba'zan mustaqil holda kechsa, ba'zan kasallik asorati hisoblanadi. Ko'pchilik bemorlar yuqumlimi yoki yuqmaydigan kasallikmi, degan xavotir bilan murojaat qilishadi. Pnevmaniya odamdan odamga yuqmaydi. Pnevmaniya streptokoklar, stafilocoklar va viruslar qo'zg'atadi. Ish tajribamdan kelib chiqib ayta olamanki, organizmning immuniteti yuqori bo'lsa, kasallik tanada paydo bo'lganida ham, uning rivojlanishi va yuqish xavfi pasayadi. Sababi, pnevmaniyaning yuzaga kelishi va rivojlanishiga organizmning ichki zaharlanishi, intoksikatsiya va insonning kasallikka qarshi kurashish qobiliyatini susaytiruvchi turli omillar bosh sababchidir. Qolaversa, qattiq sovg'otish, jismoniy va ruhiy toliqish kuchayishi ham qo'shimcha sabablar sanaladi. Oqibatda, yuqori nafas yo'llaridagi mikroblar faollashib, pnevmaniya paydo bo'ladi. Isitma, yo'tal, balg'am chiqarish, ishtahaning yo'qolishi, holsizlik, nafas qisilishi, tez-tez nafas olish, ko'krak qismidagi va tananing orqa tomonidagi og'riqlar pnevmaniya belgilaridir. Immuniteti past odamda kasallik belgilari tez paydo bo'ladi.

– **Shamollash bilan pnevmaniyaning farqi nimada?**

– Umumiy shamollash belgilari ko'pchilikka ma'lum. Pnevmaniyadagi belgilar ham o'ziga xos. Pnevmaniya yuqori nafas yo'llari kasal-

PNEVMANIYA QANDAY KASALLIK?

KEYINGI yillarda ekologik muvozanatning buzilishi, havoning ifloslanish darajasi ortishi natijasida ko'pgina kasalliklar kelib chiqmoqda. Ushbu kasalliklar ichida tashxis qo'yilishi ancha murakkabi pnevmaniyadir. Har yili dunyoda 450 millionga yaqin odam pnevmaniya bilan kasallanadi. Pnevmaniya bilan og'rikan bemorlarning taxminan 4 millioni shu kasallik sabab hayotdan ko'z yumadi. Bemorga to'g'ri tashxis qo'yish va davolash ancha murakkab jarayon. Shifokor qabulidagi suhbatimiz shu mavzuda bo'ldi. Yangiyer shahar tibbiyot birlashmasi boshlig'ining davolash ishlari bo'yicha o'rinbosari Haydarqul Akramov ish tajribasidan kelib chiqib, gazetxonlarimiz uchun kerakli maslahatlar berdi.

liklaridan keyingi asorat sabab tez rivojlanadi. Uning eng birinchi simptomlari shuki, avvalo, tanada oddiy shamollash yoki boshqa nafas yo'li kasalliklari infeksiyalari bilan kechadigan shamollash yoki gripp paydo bo'ladi. Xavfli tomoni shundaki, tana infeksiyasiga qarshi kurashayotganda, burun-halqumda yashovchi viruslar yoki bakteriyalar o'pkagacha kirib boradi.

Shamollash xuddi yangidan, noxush alomatlar bilan qayta boshlanganga o'xshaydi. Agar umumiy shamollashga gumon qilinib, boshqa qo'shimcha alomatlar qo'shilsa, unda hushyor bo'lib, darhol shifokor qabuliga borish zarur.

E'tibor bering, pnevmaniyada isitma umumiy shamollashga qaraganda ancha yuqori harorat bilan o'zini namoyon etadi. O'RVIda harorat taxminan 38 gradusgacha ko'tariladi, gripp bilan 38-39 gradusgacha kuchayadi. Pnevmaniyada esa, harorat xavfi kuchli bo'ladi, 40 gradusni tashkil etadi. Bu jarayon varaja tutishi bilan kechadi. Ishtaha butunlay yo'qoladi. Bemorda ishtahaning qanday bo'lishi kasallikning og'ir-yengilligi bilan bog'liq bo'ladi.

Pnevmaniyada bemor yo'tal orqali dardidan xalos bo'lishga intiladi. Pnevmaniyaning yana bir belgisi – bemor o'zini juda charchagan holatda his qiladi.

– **Pnevmaniyaning qanday turlari bor?**

– Pnevmaniyaning turlari kasallikning kechish xususiyatiga qarab, o'tkir va surunkali bo'lishi mumkin. Bunda kasallikning qanday kechishi o'pkaning zararlanishiga qarab belgilanadi. Masalan, o'pkaning butun bir bo'lagi zararlanishi, o'choqli yoki bronxopnevmaniya bir-biridan farq qiladi. Kasallikning o'tkir formasi to'satdan boshlanib, bir necha kundan bir necha haftagacha cho'zilishi mumkin. Zotiljam bilan og'rikan bemor

aksariyat hollarda butunlay sog'ayib ketadi.

Surunkali o'tkir zotiljam burunning yondosh bo'shlig'ida infeksiyon jarayonlar kechganda paydo bo'ladi. Organizmning quvvatsizligi, havoda zararli gazlarning ko'pligi, surunkali infeksiyalar kabi omillar ham kasallikning kelib chiqishida muhim rol o'ynaydi. Kasallik kuchaygan holatida bemor qattiq hansiraydi, ko'krakda og'riq paydo bo'ladi. Harorat keskin ko'tariladi. O'pka faoliyati yetishmovchiligi va yurak-qon tizimida ikkinchi patologik o'zgarishlar paydo bo'ladi.

– **Pnevmaniya belgilari paydo bo'lganida bemor qaysi shifokorga murojaat qilishi kerak?**

– Bemorda yuqorida aytib o'tganimizdek belgilar paydo bo'lsa, zudlik bilan terapevt yoki pulmonolog vrach qabulida bo'lishi kerak. Ayniqsa, boshqa surunkali kasalliklari bor bemorlar hushyor bo'lishi kerak. 60 yoshdan oshganlar, 2 yoshgacha bo'lgan bolalar, surunkali o'pka kasalliklari, astma, diabet, jigar, buyrak, qon tomir tizimi bilan bog'liq muammolari bo'lganlar, chekuvchilar xavf ostidagi toifaga kiradi. Tibbiyotda shunday oltin qoida bor: kasallikni davolashdan ko'ra uning oldini olgan afzal! Shunday ekan, sog'lig'imizni asrash o'z qo'limizda ekanini bir lahza ham unutmaylik.

Gulijahon ASHUROVA
suhbatlashdi